

Sygn. akt IV CNP 25/13

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Jan Górowski (sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

w sprawie ze skargi pozwanej

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego nakazu zapłaty

Sądu Rejonowego w W.

z dnia 11 grudnia 2009 r.,

w sprawie z powództwa B. S.

przeciwko I. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 30 stycznia 2014 r.,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 31 sierpnia 2009 r. powód B. S. wniósł o zasądzenie od pozwanej I. S. kwoty 16 408 zł z 8% odsetek od 1998 r. Podniósł, że prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w G. został orzeczony rozwód małżeństwa stron i zasądzono na rzecz powódki alimenty, które były ściągane przez Komornika Sądu Rejonowego w W. w sprawie ... 109/07. Podniósł, że pozwana wprowadziła w błąd Sąd, jak i Komornika polegający na podaniu nieprawdziwych twierdzeń, że nie może pracować i w związku z tym jest bez środków do życia.

Nakazem zapłaty z dnia 11 grudnia 2009 r. referendarz sądowy Sądu Rejonowego w W. uwzględnił powództwo i zarządził doręczenie go stronom - pozwanej wraz z odpisem pozwu i z pouczeniem.

Skarżąca I. S. wniosła w tej sprawie do Sądu, pismo z dnia 6 sierpnia 2010 r. o następującej treści: „w związku z otrzymanym zawiadomieniem o wszczęciu egzekucji wydanym na podstawie nakazu zapłaty z dnia 11.12.2009 r., zaopatrzonym w klauzulę wykonalności z dnia 17.5.2010, proszę o informację z jakiego tytułu został wydany ww. nakaz. Informacja ta jest mi niezbędna do dalszych czynności przeciwegzekucyjnych. Jednocześnie informuję, że jestem osobą całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji, wymagającą stałej pomocy osoby trzeciej i nie jestem stanie osobiście podejść do sądu w celu uzyskania powyższych informacji”.

W skardze z dnia 15 grudnia 2011 r. o stwierdzenie niezgodności z prawem tego nakazu zapłaty skarżąca podniosła, że jego wydanie narusza podstawowe zasady porządku prawnego. Sprawa powinna być rozpoznana przez Wydział Rodzinny jako roszczenie o ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego (art. 138 k.r.o.). Wydanie nakazu w świetle wskazanych twierdzeń powoda stanowiło drastyczne naruszenie art. 499 pkt 2 k.p.c. Treść pozwu nie dawała podstawy do wniosku, aby jego żądanie było uzasadnione, a tym samym, aby istniała podstawa do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. Nie było też żadnej podstawy do uznania, że odsetki mają charakter umowny, a ich wysokość powinna wynosić 8%. Skarżąca zarzuciła także, że zasądzona nakazem

na rzecz powoda kwota stanowi sumę wyegzekwowanych na podstawie wyroku rozwodowego na jej rzecz alimentów poczynszy od dnia 1 stycznia 1998 r.

Wskazała, że doznała szkody na skutek wydania zaskarżonego nakazu, bowiem na jego podstawie powód wszczął postępowanie egzekucyjne i w związku z tym komornik przystępuje do wyegzekwowania należności głównej, wyliczonych odsetek na dzień 15 lipca 2010 r, w kwocie 16 467,46 zł oraz kosztów w kwocie 4 950,29 zł. Podniosła, że zaskarżony nakaz zapłaty nie podlega zaskarżeniu w drodze innych środków prawnych, jak również brak ustawowej podstawy do złożenia skargi o wznowienie postępowania.

Wniosła o stwierdzenie, że zaskarżony nakaz jest niezgodny z art. 138 k.r.o. i art. 499 pkt 2 oraz art. 233 § 1 k.p.c. oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania według norm przewidzianych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ze względu na regulację zawartą w art. 353² k.p.c. w literaturze i judykaturze przyjęto, że przedmiotem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia może być także, na takich samych zasadach jak wyrok sądu pierwszej instancji nakaz zapłaty (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2011 r., OSNC-ZD 2013, nr A, poz. 10).

Przesłanką rozpoznania skargi jest wcześniejsze przyjęcie jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy jest związany postanowieniem o jej przyjęciu do rozpoznania tj. nie może tego orzeczenia zmienić czy uchylić. Może jednak skargę odrzucić, gdy oceni że zachodzą podstawy do jej odrzucenia, które nie zostały wcześniej dostrzeżone. W literaturze zwrócono uwagę, że najczęściej chodzi tu o przesłanki określone w art. 424⁸ § 2 k.p.c., gdyż dopiero w czasie jej rozpoznawania zwykle wychodzi na jaw, że zmiana zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych była lub jest możliwa albo, że nie zachodzi wyjątek o jakim mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c.

Kluczowa z tego punktu widzenia była ocena skuteczności doręczenia skarżącej odpisu nakazu zapłaty, wraz z pozwem i dołączonymi do niego dokumentami. Przesyłka została przesłana pozwanej jako polecona za pośrednictwem poczty w dniu 4 stycznia 2010 r.. Z dowodu doręczenia (k. 38 akt głównych) wynika, że jej doręczenia, ze względu na niezastanie adresata

dokonano w sposób określony w art. 139 k.p.c. Po dwukrotnym awizowaniu przesyłka została zwrócona sądowi przez Urząd Pocztowy w W. w dniu 5 lutego 2010 r.

Artykuł 139 § 1 k.p.c. dopuszcza tzw. prawną fikcję doręczenia, albowiem adresat w rzeczywistości nie otrzymuje przesyłki sądowej; stwarzane są tylko szanse odbioru tej przesyłki w terminach siedmiodniowych liczonych od dnia następnego po złożeniu pisma sądowego w urzędzie pocztowym i zawiadomieniu o tym adresata (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2000 r., III CKN 1246/99, LEX nr 530732). Fikcję tę strona może obalić, jeżeli wykaze, że z przyczyn od niej niezależnych, o tym zawiadomieniu nie wiedziała (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 września 1970 r., I PZ 53/70, OSNC 1971, nr 6, poz. 100, z 8 marca 2005 r., IV CZ 6/05, LEX nr 603429). Innymi słowy jest to domniemanie faktyczne, które może być obalone przez wykazanie, że adresat o nadejściu przesyłki nie wiedział lub nie miał możliwości jej odebrania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2005 r., II PK 124/04 LEX nr 602690)

Mając na uwadze wykazany dokumentacją lekarską stan zdrowia psychicznego skarżącej i wykazanie, że jej choroba może wpływać na funkcjonowanie pacjentki w życiu codziennym, oraz jej zachowanie przy wcześniejszym zwrocie postanowienia o zwolnieniu powoda od opłaty sądowej od pozwu (zwróciła przesyłkę z adnotacją „nie interesuje mnie sąd”), należało dojść do wniosku, iż nie była w stanie rozeznaczyć wtedy swego postępowania. Skarżąca nie miała więc obiektywnej możliwości odebrania przesyłki i w rezultacie doręczenie skarżącej przesyłki z dnia 4 stycznia 2010 r. nie było skuteczne.

W judykaturze, o ile chodzi o doręczenie nakazu zapłaty, zwrócono uwagę na konieczność zachowania przez sąd szczególnej ostrożności w sięganiu do zastępczego doręczenia tego orzeczenia (por. postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1999 r., III CKN 645/99, LEX nr 529740). Skoro nie nastąpiło skuteczne doręczenie nakazu zapłaty, to także nie było skuteczne doręczenie odpisu pozwu i dołączonych do niego dokumentów. Niedołączenie w postępowaniu, w którym nakaz został wydany tych dokumentów, nie wywołuje skutków doręczenia

(orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 1964 r., II CZ 79/64, OSNCP 1965, nr 7-8, poz.132). Bieg terminu dwutygodniowego do wniesienia sprzeciwu (art 502 § 1 k.p.c.) rozpoczyna się od skutecznego doręczenia pozwanemu nakazu zapłaty. Bez znaczenia jest, że pozwany dowiedział się w inny sposób o jego wydaniu, jak również brał udział w innych postępowaniach z nim związanych (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1963 r., II CZ 134/63, OSNCP 1965, nr 1, poz. 5). Wykładnia ta prowadzi do wniosku, że zachodzi potrzeba ponownego - skutecznego doręczenia skarżącej nakazu zapłaty wraz z odpisem pozwu i odpisami dokumentów stanowiącymi jego załączniki, co w rezultacie daje możliwość zaskarżenia nakazu zapłaty z dnia 11 grudnia 2009 r. sprzeciwem.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest środkiem wyjątkowym i sformalizowanym. Z tego względu wszystkie jej wymagania konstrukcyjne określone w art. 424⁵ § 1 k.p.c. należy interpretować ściśle. Do omawianej kategorii wymagań należy między innymi wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie jest możliwe (art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.) oraz uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4).

Pojęcie środek prawny (remedium iuris) jest pojęciem szerszym od wyrażenia środka zaskarżenia. Obejmuje zatem nie tylko np. sprzeciw od nakazu zapłaty czy apelację, powództwo opozycyjne, czy powództwo oparte na art. 138 k.r.o., ale i wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu. W ramach wymagania skargi określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. skarżący musi wykazać, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie jest możliwe (art. 424¹ § 2 in fine). Musi więc w tej materii przedstawić wyczerpujący wywód (wymienić wszystkie środki i uzasadnić dlaczego nie służą), w którym powinien dowieść wystąpienie tej przesłanki. Skarga nie zawiera takiego wyводу, skoro skarżąca w tej materii wskazała jedynie „nakaz nie podlega wzruszeniu w drodze innych środków prawnych jak również brak ustawowej podstawy do złożenia skargi o wznowienie postępowania”. Nie wymienia i nie

rozważa kwestii wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty, czy też środka w postaci przywrócenia terminu do wniesienia sprzeciwu.

Skarga nie spełnia także wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. Uwzględnienie skargi i stwierdzenie, że prawomocne orzeczenie jest niezgodne z prawem, ma charakter prejudykatu, gdyż stwarza możliwość dochodzenia od państwa odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez jego wydanie. Z tego względu spełnienie tego wymagania polega na wskazaniu rodzaju i rozmiaru szkody. Wywód ten powinien także zawierać informację dotyczącą czasu jej powstania i określać związek przyczynowy z wydaniem orzeczenia niezgodnego z prawem. Nie jest spełnieniem tego wymagania odwołanie się do szkody niesprecyzowanej, hipotetycznej, czy też mogącej powstać w przyszłości (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05, OSNC 2006, nr 1, poz. 16, z dnia 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 141 i z dnia 27 października 2005 r., V CNP 28/05, niepublikowane).

W chwili wnoszenia skargi szkoda musi już istnieć co oznacza, że nie wystarczy zagrożenie jej wystąpienia albo przewidywanie, czy nawet pewność co do tego, że rzeczywiście zostanie wyrządzona. W związku z tym, wskazywane przez skarżącego „pasywa” w jego majątku wynikające z tytułu wykonawczego, którym jest zaskarżone orzeczenie, jest niewystarczające, podobnie jak skierowanie go do egzekucji. Szkoda więc w omawianym znaczeniu powstaje dopiero po wykonaniu tytułu wykonawczego. Jak trafnie podniesiono w literaturze stanowisko to odpowiada pogładowi Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, że szkoda powstała w wyniku naruszenia prawa unijnego musi być rzeczywista i pewna (por. wyrok z 17 marca 1976 r., nr 67/75, *lesieur Cotellet et Assicies*, Lexis Nexis nr 1156935). W skardze w ogóle nie uprawdopodobniono szkody we wskazany sposób, skoro nie określono jej kwotowo, ani też nie wskazano jakoby zasądzoną zaskarżonym wyrokiem należność skarżący uiszczył nawet w części.

Ze wskazanych względów na podstawie określonej w art. 424⁸ § 1 i 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

